

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)

2015-2023

Lapsi- ja perhepalveluiden
muutosohjelma

Sisälllys

★	Pieni johdanto	3
★	LAPE aikajanalla	4
★	LAPEn vuodet	5-14
★	Kehittämisen kärjet ja onnistumiset ...	14
	 Perhekeskukset Miepä-palvelut Lastensuojelu	
★	LAPE 2020-2023	18
★	Onnistumisen mahdollistajat	19

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia 2015-2023 – yhdessä!

Aloitetaanpa arvoituksella: Mikä tuntuu ajoittain rämpimiseltä umpihangessa, mutta tarjoaa seuraavassa hetkessä mahdollisuuden yhteisesti jaettuihin suuriin oivalluksiin ja harppauksin edistyviin kehittämistekoihin? Kahdeksan hankevuoden kokemuksella voin sanoa, että vastaus on hankekehittäminen.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) ydintavoite on aina ollut lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistuminen. Palveluiden kehittäminen ja lapsen oikeuksiin sekä tietoon perustuvan toimintakulttuurin vahvistaminen ovat olleet keskeisiä toimia tuon tavoitteen saavuttamiseksi.

Kun tavoitteena on pysyvä ja laaja-alainen muutos, ei siihen ole oikopolkua. Oli päättäjien suurta viisautta jatkaa LAPE-muutosohjelman toimeenpanoa kahden hallituskauden ajan. Mutta ilman satoja innovatiivisia ja tulisieluisia kehittäjiä yli sektorirajojen ja näkemyksellisiä kokemusasiantuntijoita ei tuloksia olisi syntynyt. Kiitos kaikille LAPE-muutoksen tekijöille!

Hanne Kalmari
LAPEn hankepäällikkö

” **LAPE-muutosohjelman tuloksellisuuden avaintekijä on ollut kehittämistyön pitkäjänteisyys.**

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

Pääministeri Sipilän hallitusohjelman
yksi kärkihanke

LAPE-akatemian opein kohti Sanna Marinin hallituskautta

2015

Muutosohjelman
toimeenpano
käynnistyi

2016

Toimeenpanon
poikkihallinnollisuus
vahvistuu

2017

Perhekeskusten
eteneminen
kehittämistyön
suurin harppaus

2018

2019

Alueellinen kehittämistyö
takoo tuloksia,
toimeenpanon tuki tiivistyy

2020

Tulevaisuuden
sote-keskus -ohjelman
sateenvarjon alle

2022

2023

2021

LAPE-työn onnistumisia
perustasolla ja
lastensuojelussa

LAPEn toimeenpanon
tuki saa muotonsa

Sopivaa tukea oikeaan aikaan

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) alkoi pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa yhtenä sen 26 kärkihankkeesta

- Tavoitteeksi asetettiin lasten, nuorten ja perheiden **palveluiden uudistaminen** lapsi- ja perhelähtöiseksi, yhteen sovitetuksi palvelukokonaisuudeksi sote-uudistuksen luomaan uuteen toimintaympäristöön (sote-maakunnat, sivistyskunnat).
- Toisena tavoitteena **lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuvan toimintakulttuurin vahvistaminen** palveluissa ja päätöksenteossa tuomalla käyttöön lapsivaikutusten arvioinnin, lapsilähtöisen budjetoinnin sekä uutta tiedontuotantoa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja palveluiden seurantaan.
- Ydinviestiksi muotoutui *Teemme lasten, nuorten ja perheiden hyvää arkea - yhdessä.*
- Muutosohjelman vastuuministerinä **Juha Rehula** ja vastuuministeriönä STM
- LAPE-muutosohjelman toimeenpanoon osoitettiin 40 miljoonaa euroa vuosille 2015-2018.

Koko Suomi mukaan kehittämistyöhön

Muutosohjelman toimeenpano käynnistyi alueellisissa kehittämishankkeissa sekä kansallisen tason kehittämistyönä. Mukana myös järjestöt ja seurakunnat sekä kokemusasiantuntijat ja kehittäjäasiakkaat. Muutostyön tukena maakuntakohtaiset LAPE-muutosagentit

Kehittämisen painopisteet

- Lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuvan toimintakulttuurin edistäminen palveluissa ja johtamisessa
- Lapsiperheiden palveluiden verkostoiminen toimivaksi kokonaisuudeksi perhekeskusten avulla
- Varhaiskasvatus ja koulu lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena
- Erityistason ja vaativat palvelut verkostoituvat ja tulevat lähemmäs niitä tarvitsevia

Motto: Hyvinvoiva lapsi oppii ja kasvaa

LAPEn toimeenpanon poikkihallinnollisuus vahvistui ja syntyi käsite **si-sote-yhteistyö** alleviivaamaan sivistys- ja sote-toimen yhteistyön välttämättömyyttä lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamisessa.

- Ymmärrystä yhteisistä voimavaroista, yhteisestä lapsesta sekä yhteisestä hyvinvointi- ja asiakastiedosta vahvistettiin muutoksen tueksi.
- OKM toiseksi vastuuministeriöksi, vastuuministerinä **Sanni Grahn-Laasonen**
- STM:ssä vastuuministeriksi **Annika Saarikko**

LAPE-kehittämistyön hedelmiä jo poimittavissa

Perhekeskukset etenivät vahvasti alueellisen kehittämistyön tuloksena. **Ammattilaisten osaamista vahvistettiin** ottamalla käyttöön näyttöön perustuvia työmenetelmiä vanhemmuuden tukemiseksi sekä lasten käytöshäiriöiden ehkäisyyn ja varhaiseen tukeen.

- Tiedontuotantoa vahvistettiin lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin seurantaan laajentamalla Kouluterveyskyselyä 4.-5. luokkalaisiin ja heidän vanhempiansa sekä luomalla uusi LTH-kysely (myöhemmin FinLapset-kyselytutkimus) nelivuotiaiden ja neljän kuukauden ikäisten ja heidän vanhempiansa hyvinvoinnin seurantaan.
- [Vanhemmuussuunnitelma](#) valmistui eron jälkeisen vanhemmuuden tueksi.
- Uudistettiin Luo luottamusta – Suojele lasta –verkkokoulutus, jolla edistettiin paitsi tietosuojaa koskevaa ammattilaisten osaamista, myös lapsilähtöistä toimintakulttuuria ja verkostojohtamista.
- Systeminen toimintamalli toi suhdeperustaisuuden ja perheterapeuttisen ajattelun lastensuojelun käyttöön.

Siltaustoimin kohti uutta hallituskautta

LAPE-Akatemialla vahvistettiin sivistys- ja sote-toimen johtajien ja päättäjien yhdyspintaosaamista sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja palveluiden systeemistä johtamista. Valtakunnallisen startin lisäksi järjestettiin 40 alueellista valmennustilaisuutta, jotka kokosivat yhteensä 2300 osallistujaa

- LAPEn toimeenpanon poikkihallinnollisuutta vahvistettiin rekrytoimalla yhteistyöalueittain **viisi kunta-agenttia** edistämään sivistystoimen osallistumista LAPE-muutostyöhön sekä verkostoimaan kuntien sivistysjohtajat maakunnittain.
- Myös **LAPE-muutosagentit** jatkoivat työtään varmistaen pitkäjänteisen LAPE-muutostyön jatkumisen yli hallituskausien taitekohdan.

LAPE osana uutta hallitusohjelmaa

LAPEn toimeenpano jatkui Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman sateenvarjon alla. Kehittämisen pitkäjänteisyys tuki tuloksellisuutta!

Jälleen koko Suomi lähti mukaan LAPEn toimeenpanoon alueellisten kehittämishankkeiden toteutuessa kaikkien maakuntien alueilla. Mukana runsaasti kehittäjiä, jotka vastasivat LAPE-työstä jo edellisellä hallituskaudella. LAPE-muutosohjelman toimeenpanoon käytettävissä 40 miljoonaa euroa vuosina 2020-2023.

Kehittämisen painopisteitä

- Perhekeskusten kehittämistyön jatkaminen ja perheiden arkeen integroituvan tuen vahvistaminen
- Lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittäminen
- Lastensuojelun monialaisten toimintamallien vahvistaminen

LAPEn toimeenpanon tuki sai muotonsa

LAPE-verkostotapaamiset käynnistyivät. Neljän verkostotapaamisen ohjelmasisällöt tarjosivat esimerkkejä alueellisesta kehittämistyöstä, kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä ja kansallisen tason asiantuntijapuheenvuoroja.

- **Teemakohtaiset kehittäjäverkotot** perustettiin keskeisten kehittämissisältöjen ympärille
- **LAPE-verkkokahvit** kokosivat kehittäjät yhteen vapaamuotoisempaan keskusteluun
- LAPEn toimeenpanoa tukeva viestintä käynnistyi: ensimmäinen **LAPE-uutisviesti** julkaistiin tukemaan alueiden kehittämistyötä. Tarjolla ajankohtaista tietoa tapahtumista, julkaisuista, tutkimuksista ja kehittämisinnovaatioista.
- Korona asetti uudenlaiset reunaehdot kehittämiselle ja kehittämisen toimeenpanon tuelle.

Alueellinen kehittämistyö ja sen tuki tiivistyivät

Alueellinen kehittämistyö eteni ja kietoutui yhteen sote-uudistuksen valmistelun kanssa. Opiskeluhoitopalvelujen järjestämisvastuun siirto tuo mielenterveyden varhaisen tuen koulussa osaksi sote-palveluita

- Lasten ja nuorten matalan kynnyksen miestä-palveluissa kehittämisen painopiste oli kasvatus- ja perheneuvonnan, opiskeluhoitopalveluiden, neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden sekä nuorten päihdepalveluiden kehittämisessä. Teemakohtaiset kehittäjäverkostot verkostoivat alueiden kehittäjät ja edistivät yhteis- ja vertaiskehittämistä.
- Sosiaalialan osaamiskeskusten koordinoimat Monialainen lastensuojelu 2020-2022 -hankkeet päättyivät, mutta lastensuojelun monialaisten toimintamallien edistäminen jatkui osana alueellisia LAPE-hankkeita. THL koordinoi vuoden 2022 loppuun asti lastensuojelun systeemistä toimintamallia kansallisen ohjausryhmän työn kautta, järjestämällä kouluttajakoulutusta lapsi- ja perhepalveluissa ja tuottamalla syventävää koulutusmateriaalia alueiden käyttöön.

Toinen LAPE-satokausi käsillä

Valtionavustuksin tuettu alueellinen LAPE-kehittämistyö päättyi vuoden 2023 lopussa, mutta työ lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja palveluiden kehittämiseksi jatkui.

- Perhekeskusten ja avoimien kohtaamispaikkojen kehittämistyö eteni alueilla hienosti. Osalla alueita perhekeskusten verkko kattoi jo koko alueen. Monialaisten sote-keskusten rakentumisen myötä saadaan perhekeskukset jatkossa liitetyksi osaksi laajempaa sote-palveluiden kokonaisuutta.
- Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa otettiin isoja edistysaskeleita muun muassa kasvatusta- ja perheneuvontapalvelun yhdenmukaistamisessa, uusien päihdetyön mallien kehittämisessä ja neuropsykiatrisesti oireilevien lasten palvelukokonaisuuden jäsentämisessä.
- Lastensuojelun kehittämistyön tulosten yhteisinä nimittäjinä ovat systeeminen työote, monitorimisuus ja osallisuuden vahvistaminen.

Kehittämisen kärjet ja keskeiset tulokset 2020-2023

Lasten ja perheiden palveluiden organisointi **perhekeskus-toimintamallin** mukaisesti jo valtavirtaa alueilla!

Lapsi- ja nuorilähtöisyys kokosi eri toimijat laajaan yhteistyöhön **miepä-palveluiden** vahvistamiseksi

Suhdeperustaisuus ja monialaisuus vahvistuivat **lastensuojelun** toiminnassa kehittämistyön tuloksena

Perhekeskukset – oikeaa tukea oikeaan aikaan!

Perhekeskuksiin liittyvä kehittämistyö eteni kehittämisen painopisteiden vaihdellessa alueiden tarpeiden mukaan.

Keskeinen tehtävä oli alueen perhekeskusten yhdenmukaistaminen ja vakiinnuttaminen. Sitä edistettiin muun muassa laatimalla perhekeskusten alueellinen toimintasuunnitelma ja palvelualuekartta. Ammattilaisten perhekeskusymmärrystä vahvistamaan innovoitiin muun muassa [perhekeskusajokortti](#). Myös perhekeskuksia käsittelevä tutkimus ja vaikuttavuusindikaattorityö lähtivät käyntiin.

Kehittämistyössä huomioitiin myös perhekeskusten linkittäminen alueille muodostuviin monialaisiin sote-keskuksiin.

Perhekeskustoimintamallin edistämisen lisäksi kehitettiin laajasti myös perhekeskuksen palveluita perheiden varhaisen tuen vahvistamiseksi. Perhekeskusten avoimet kohtaamispaikat toivat osaltaan myös järjestöjen, seurakuntien ja kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnot helposti perheiden ulottuville.

” **LAPE-työnä alkuun saatettu sähköinen perhekeskus valmistui käyttöön DigiFinlandin panostuksella**

Vahvuutta lasten ja nuorten miepä-palveluihin – monella tasolla

Miepä-palveluiden kehittäminen eteni kaikilla alueilla, mutta sisällöt vaihtelivat paljon.

Kehittämistyötä tehtiin kolmella tasolla

1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin laaja-alainen vahvistaminen kytkemällä eri toimijat tavoitteelliseen hyvinvointiyhteistyöhön esimerkiksi [yhteisövaikuttavuusmallin](#) avulla.
2. Palvelukokonaisuuksien vaikuttavuutta edistettiin eri toimijoiden tehtäviä ja vastuita selkiyttämällä sekä mahdollisia palveluaukkoja tilkitsemällä. Kehittämisen kohteena olivat esimerkiksi lasten mielenterveyspalveluiden ja nuorten päihdepalvelujen kokonaisuudet.
3. Toimintamallien kehittäminen ja ammattilaisten osaamisen laajentaminen näyttöön perustuvien menetelmien koulutuksin. Koulutuksia järjestetty muun muassa *Lapset puheeksi-* ja *Ihmeelliset vuodet* -menetelmiin.

Monialaisuuden vahvistamisella vaikuttavuutta lastensuojeluun

Lastensuojelun kehittämistyössä vahvistettiin sosiaalihuollon perus- ja erityistason, lastensuojelun, opetustoimen sekä erikoissairaanhoidon asiakaslähtöistä yhteistyötä ja integraatiota.

Monialainen lastensuojelu 2020-2022 -hankkeiden kehittämistyön helmet ja opit kirjattiin hankkeen [loppuraporttiin](#)

Yksi kehittämisen kärki oli myös lastensuojelun yhdenmukaisten toimintakäytäntöjen ja lastensuojelun tuen yhdenvertaisen saatavuuden varmistaminen hyvinvointialueilla. **Lastensuojelun systeeminen toimintamalli** on otettu laajasti käyttöön työn tuloksena. THL tukee edelleen systeemistä toimintamallia ylläpitämällä toimintamallin kouluttajapankkia ja [systeemisen toimintamallin sivustoa](#) sekä järjestämällä verkostotapaamisia.

Lastensuojelun kehittämistyötä on tehty tiiviissä yhteistyössä viiden vaativan tason monialaista yhteistyötä ja sen koordinaatiota edistävän **osaamis- ja tukikeskuspilotin (OT-keskukset)** kanssa.

LAPE 2020-2023*

Yli

10

LAPE-
verkosto-
tapaamista.

Yli

25

Kansallisen
perhekeskus-
verkoston
tilaisuutta.

4

Teema-
verkostoa

Tilaisuuksissa yhteensä noin

4800

osallistujaa.

40

LAPE-
verkkokahveilla
pannu kuumana noin
kerta

Yli

60

Esitystä, alustusta tai luentoa
alueellisissa tilaisuuksissa.

LAPE-uutisviestiä

ja **600**

tilaajaa

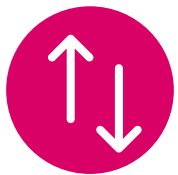
LAPE-onnistumisten mahdollistajat

Pysyvän ja laaja-alaisen muutoksen tekeminen vaatii aikaa ja kytkeä kansallisen tason ohjaukseen.

Pitkäjänteisyys

Ilmiölähtöiset tavoitteet ovat saavutettavissa vain poikkihallinnollisella rahoituksella ja yhteistyöllä.

Poikkihallinnollisuus

Onnistumisen
neljä kulma-
kiveä

Valtakunnallinen
toimeenpano

Viestintä
ja rakenteet

Kaikkien alueiden osallistuminen ja vahva kansallinen tuki mahdollistavat tehokkaan etenemisen

Kehittämistyön tuloksellisuus edellyttää panostusta kansallisen ja alueellisen tason viestintään ja kehittämistyötä tukeviin rakenteisiin.

**Vaikka muutos-
ohjelman
toimeenpano
päättyy,
kehittämistyö
LAPEn hengessä
ja tavoitteiden
mukaisesti jatkuu**

**Lapsi- ja perhepalveluiden
muutosohjelma**

